

СТАНОВИЩЕ

от доц. Ивайло Иванов Стайков, доктор по право, преподавател по трудово и осигурително право в програма „Право“ на Нов български университет

относно дисертационен труд на тема „Осигурителният стаж в българското законодателство“ за придобиване на образователна и научна степен „доктор по право“

докторант Цвета Евгениева Попова

I. Цвета Евгениева Попова е докторант на самостоятелна подготовка по професионално направление 3.6. Право (Трудово право и обществено осигуряване) в Юридическия факултет на СУ „Св. Кл. Охридски“, катедра „Трудово и осигурително право“ в периода 2014-2017 година. След успешно издържан конкурс, от 2003 г. Цвета Попова е асистент по задължителните учебни дисциплини „Трудово право“ и „Осигурително право“ в същия факултет, като последователно е била старши асистент и главен асистент.

II. Представеният дисертационен труд е на тема „Осигурителният стаж в българското законодателство“. Проблематиката е изключително актуална, както в теоретичен, така и в практически аспект. По сега действащия Кодекс за социално осигуряване няма самостоятелно монографично изследване върху правната уредба на осигурителния стаж, което обстоятелство определя неговата научна новост.

Дисертационният труд е в обем на 290 страници, вкл. съдържанието, списъка на съкращенията и библиографията. Структурата на изложението (увод, три глави, разделени на параграфи, и заключение) отговаря в пълнота на научно-изследователските традиции в българската правна наука. Структурата предполага и цялостно обхващане на избраната проблематика, както и постигане на поставените научно-изследователски цели и задачи. Наред с това дисертационният труд отговаря и на формалните нормативни изисквания на чл. 27, ал. 2 от Правилника за прилагане на Закона за развитието на академичния състав в Република България – представен е във вид и обем, съответстващи на специфичните изисквания на първичното звено, както и съдържа: заглавна страница; съдържание, увод; изложение; заключение – резюме на получените резултати с декларация за оригиналност; библиография.

Съдържанието на труда се характеризира с логичност и последователност на изложението; извеждане и аргументация на авторовите тези; разкриване на проблематичните моменти и предлагане на законодателни разрешения чрез съответни промени.

В дисертационния труд е представена немалка по обем съдебна практика, което допринася за неговото практическо значение. Използваните исторически и сравнителноправни методи на правно изследване обогатяват теоретичната значимост на изследването. Този подход следва утвърдените традиции при подобен тип научен анализ.

Авторката отделя специално внимание на съответните актове на МОТ и такива от правото на Европейския съюз, както и на държави членки на Европейския съюз, относими към предмета на изследването. Използват се и някои способности за тълкуване в правото – логическо, систематическо, телеологическо, аксиологическо, както и логически способности за преодоляване на празноти в правото – аналогия на закона и на правото, правоприлагане с аргумент от противното и с аргумент на по-силното основание. Всичко това говори за познаване на правната догматика и за авторското умение за изграждане на научно обоснован анализ на действащата правна уредба.

От гледна точка на теорията и практиката заслужават внимание и направените предложения *de lege ferenda* за бъдещо усъвършенстване на нормативната уредба на осигурителния стаж. По някои от тях могат да се направят някои възражения, но е

необходимо да се подчертае умението на докторанта за научен анализ и разкриване на проблемите в правната уредба и нейното правоприлагане.

Използваната научна литература е подбрана съобразно предметния обхват на изследването. Докторантът умело представя различните научни мнения по спорни въпроси, коректно цитира становищата на други автори, както и коректно полемизира с тях.

III. Основните приноси моменти за българската осигурителноправна наука, както и за правоприлагането в областта на общественото осигуряване, могат да се очертаят в следните насоки:

Анализът и основателната критика относно различното законодателно третиране в режима за натрупване на осигурителен стаж на самоосигуряващите се лица по чл. 4, ал. 3, т. 1, 2 и 4 КСО и на морските лица по чл. 4а КСО във връзка с приложението на чл. 4а, ал. 7 КСО и чл. 9, ал. 1, т. 4 КСО, вкл. и направеното предложение *de lege ferenda* за уеднаквяване на правния режим (с. 96-98).

Анализът и направеното предложение *de lege ferenda* относно състоянието на дължимост на осигурителните вноски за осигурените лица по чл. 4, ал. 3, т. 5 и т. 6 КСО, който проблем има пряко отношение към зачитането на осигурителния им стаж (с. 104-105).

Следва да се подкрепи изразеното от авторката несъгласие със съдебната практика относно непризнаването от осигурителния орган на времето за осигурителен стаж на самоосигуряващите се лица за периоди до 1 януари 2017 г., в хипотезата на невнесени окончателни осигурителни вноски, които са погасени по давност, но дължимите авансови осигурителни вноски са внесени (с. 107-108).

Като особено значим научен принос следва да се посочи изграждането на теоретична дефиниция за понятието „осигурителен стаж“ (т.нар. „същински осигурителен стаж“), както и направеното предложение *de lege ferenda* за възприемането ѝ от законодателя и като легална дефиниция (с.109-110).

Интерес представлява и обоснованото предложение *de lege ferenda* за изключване на изискването за наличие на осигурителен стаж за придобиване на права при бременност, раждане и отглеждане на дете в разпоредбите на чл. 48а и чл. 52а КСО, „когато лицето току що е завършило висшето си образование, стига да е осигурявано“ (с. 170). Проблемът е (който е общ за всички предложения *de lege ferenda*, направени в дисертационния труд), че авторката не предлага редакция на новата разпоредба, което безспорно би улеснило законодателя при възприемането на направеното предложение за промяна на законодателството. Например, в конкретния случай, може да се използва вече утвърденото правило в чл. 82, ал. 1 КСО относно правото на наследствена пенсия на децата – да няма изискване за 12 месеца осигурителен стаж до навършване на 18 годишна възраст на осигуреното лице, а след навършването ѝ, ако учи – за срока на обучението, но не по-късно от навършване на 26-годишна възраст.

Подкрепа заслужава и предложението *de lege ferenda* на с. 175 относно промяна във философията на пенсията за осигурителен стаж и възраст в намален размер по чл. 68а КСО – лицата, които имат над 5 години повече от необходимия за пенсиониране при общите условия осигурителен стаж без превръщане от първа или втора категория труд да могат да се пенсионират например с до 2 години по-рано от изискуемата възраст по чл. 68, ал. 1 КСО, без това да се отрази в намаление на размера на пенсията или ако се отрази, да се прилага до навършване на общата възраст за пенсиониране.

Аргументирано е и предложението *de lege ferenda* пенсията за осигурителен стаж и възраст да се отпуска в нейния реален размер, а когато той е под установения в законодателството минимум, разликата до нормативния минимум да се доплаща за сметка на държавния бюджет като социална помощ от социалното подпомагане и при наличие на основна жизнена потребност (с. 183-184).

IV. По отношение на представения дисертационен труд могат да се направят и някои критични бележки.

Някои от изложените автори тези пораждаат възражения. Целта на следващите редове е да се постави началото на научна дискусия по поставените проблеми.

Възражения повдига правният извод за квалифициране като същински осигурителен стаж на кратки периоди от време, през които няма извършване на трудова дейност (платени годишни, платени и неплатени учебни, служебни и други отпуски по правоотношение по полагане на зависим труд, на участие в законна стачка и т.н.) – с. 112-113. Най-малкото този извод влиза в противоречие с аргументацията в следващите с. 114-118 относно несъщинския осигурителен стаж, както и с изведената от авторката теоретична дефиниция за същински осигурителен стаж на с. 110.

Възражения повдига и въвеждането на категорията „специален осигурителен стаж“. На с. 136-137 практически има смесване между понятията „категория труд“ и „специален осигурителен стаж“ и това е резултат от това, че не се изследва категоризирането на труда при пенсиониране и как това фактическо и правно действие на осигурителния орган рефлектира върху осигурителния стаж. Отново в този контекст, считам, че съвсем друг е смисълът на понятието „общ осигурителен стаж“, което се използва в чл. 69, ал. 1-6 КСО (с. 133, абз. първи in fine). При това, като въвежда понятието „специален осигурителен стаж“, авторката не обосновава, че има и „общ осигурителен стаж“, което понятие, както е видно, е и легално.

Могат да се направят критични бележки и относно анализа на понятието „действителен стаж“ (с. 138 и сл.). Може да се помисли върху тезата, че така дефиниран от законодателя действителният осигурителен стаж не е ли всъщност същинският осигурителен стаж, който се извежда като теоретична дефиниция от авторката? Затова не приемам и тълкуването на с. 140, абз. втори и с. 141, абз. първи, както и изводите на с. 143-145, като се изключват самоосигуряващите се лица и морските лица. Действителният осигурителен стаж може да е общ и специален, съобразно класификацията на авторката. Проблемът идва и от това, че в дисертацията не е направена ясна класификация на осигурителен стаж за целите на краткосрочното обществено осигуряване и осигурителен стаж за целите на дългосрочното (пенсионно) осигуряване. Не е ясно открито същността и приложното поле на т.нар. превърнат или фингиран осигурителен стаж при пенсиониране, като така много ясно ще се открие и какво е действителен осигурителен стаж, който може да се нарече и реален.

По мое мнение анализът на юридическия стаж на с. 154-156 е излишен, като аргумент за това е изводът на дисертанта, в посл. изречение на с. 156 – „По изброените причини никъде в законодателството юридическият стаж не се приравнява на осигурителен стаж“.

Неприемам извода на с. 221, абз. втори относно пасивната легитимация при иска за установяване на осигурителен стаж, че „съответно“ е това районно поделение на НОИ, което е отказало да признае претендирания осигурителен стаж“, както и първия абз. на следващата с. 222 – при непризнаване на осигурителен стаж при реализиран риск „безработица“ (като е спорно дали изобщо е възможна такава хипотеза) – „компетентно ще е ТП на НОИ, което лицето е избрало при подаване на заявлението...“. Най-малкото е смущаващо, че в различни хипотези, по различен начин ще се определи пасивната процесуална легитимация по този иск. Считам, че съответното ТП на НОИ по смисъла на чл. 3, ал. 2 и 3 ЗУТОССР, което ще се конституира като ответник, е това, чието седалище е в административния център на областта (областния град), в териториалните граници на която се намира населеното място, в което е постоянният адрес на ищеца. Това е пряко следствие от уредената в чл. 3, ал. 1 ЗУТОССР родова и местна подсъдност на иска за установяване на трудов и/или осигурителен стаж, който се предявява пред районния съд по постоянния адрес на ищеца. (Вж. и Стайков, Ив. Подведомственост и подсъдност на иска за установяване на трудов и/или осигурителен

стаж, както и Процесуална легитимация (надлежни страни) в съдебното производство за установяване на трудов и/или осигурителен стаж (под печат).

V. По темата на дисертационния труд дисертантът е публикувал 1 студия и 6 статии в реномирани правни издания (сборници от научни конференции и в периодичния правен печат).

Авторефератът на дисертационния труд е написан съобразно утвърдените изисквания в българската научна литература, като той отговаря по съдържание на дисертационния труд.

Въз основа на гореизложеното, считам че представеният дисертационен труд отговаря на изискванията на чл. 6, ал. 3 от Закона за развитието на академичния състав в Република България и чл. 27, ал. 1 от правилника за прилагането му – съдържа научни и научноприложни резултати, които представляват оригинален принос в науката. Дисертационният труд безспорно показва, че докторантът притежава задълбочени теоретични знания по трудово и осигурително право и способност за самостоятелни научни изследвания.

Представеният дисертационен труд на тема „Осигурителният стаж в българското законодателство” с автор Цвета Евгениева Попова ми дават основание за неговата положителна оценка.

Вярвам, че докторантът успешно публично ще защити дисертационния си труд и че всеки член на научното жури ще даде своята положителна оценка.

Препоръчвам на авторката да издаде дисертационния си труд под формата на монография, с цел достигането му до по-широк кръг читатели.

18 май 2018 г.
град София

.....
доц. д-р Ивайло Стайков